

บทที่ 1

แนวความคิดและวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

1.1 แนวความคิดและวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายไทย

1.1.1 ความสำคัญของกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงกฎเกณฑ์และวิธีการที่เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ของตนให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย รวมทั้งบัญญัติถึงวิธีการต่างๆ ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ดังกล่าวภายหลังที่ศาลได้มีการพิทักษ์ทรัพย์หรือคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วด้วย

การล้มละลายเป็นพฤติกรรมของลูกหนี้ซึ่งไม่อาจสามารถที่จะใช้หนี้เมื่อถึงเวลาอันควรต้องใช้เป็นเหตุซึ่งทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายด้วยเหตุอันไม่ชอบธรรม ตามปกติเมื่อลูกหนี้ผิดนัดเจ้าหนี้น่อมมีอำนาจฟ้องร้องให้ศาลบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเรียกว่าการฟ้องร้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งสามัญ แต่ในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินหรือมีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ของตนที่เรียกกันว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น การที่จะปล่อยให้เจ้าหนี้ต่างคนต่างฟ้องร้องคดีแพ่งสามัญบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ ในกรณีลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายรายเจ้าหนี้ก็ฟ้องเพื่อบังคับชำระหนี้น่อมเป็นไปตามลำดับก่อนหลังของมูลหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินที่มากพอก็จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทุกราย กรณีอาจเป็นไปได้ว่าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินเหลือพอให้เจ้าหนี้รายหลังๆ ได้รับชำระหนี้ทุกรายเช่นนี้ย่อมจะทำให้เจ้าหนี้เสียหายได้เช่นกัน¹ ระบบนี้เรียกกันว่า “ใครมาก่อนยอมได้ก่อน (first come first serve)” แต่ในกรณีที่พิจารณาได้ว่าลูกหนี้อยู่ในสถานะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอันเป็นสถานะที่เห็นได้ชัดว่าลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินซึ่งเท่ากับว่ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่อาจเป็นหลักประกันที่พอเพียงต่อหนี้ที่ลูกหนี้ได้มีอยู่กับเจ้าหนี้ทั้งหลายอีกต่อไปเจ้าหนี้น่อมปกป้องผลประโยชน์ของตน การฟ้องเป็นคดีล้มละลายเป็นการฟ้องตามกฎหมายล้มละลายซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษครอบคลุมทั้งเหตุแห่งการฟ้องรวมทั้งระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการฟ้อง การพิจารณาและ

---

¹ ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2536), หน้า 1.

การพิพากษาคดี การฟ้องเป็นคดีล้มละลายนั้นเจ้าหนี้ไม่ได้ฟ้องเรียกเงินหรือทรัพย์สินแต่ฟ้องเพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือจะมีขึ้นในภายภาคหน้า รวมทั้งติดตามเอาทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้โอนหนี้ให้เจ้าหนี้ไปก่อนเอามาเป็นของกองกลางแล้วนำมาแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่มาขอรับชำระหนี้โดยเสมอภาคกัน ซึ่งการฟ้องคดีล้มละลายนั้นต่างกับการฟ้องเป็นคดีแพ่งสามัญเพราะการฟ้องเป็นคดีแพ่งสามัญเป็นการฟ้องที่เจ้าหนี้ฟ้องเรียกหนี้สินจากลูกหนี้ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ก็สามารถจัดการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ของตนเป็นการส่วนตัวโดยเฉพาะ ซึ่งในกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วการให้เจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีล้มละลายเพื่อบังคับเอาทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ทั้งปวงของลูกหนี้นั้นย่อมเป็นผลที่ดีกว่าการไม่ได้รับชำระหนี้แต่อย่างใดทำให้ไม่เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบแก่บรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ ดังนั้นในความรู้สึกของบรรดาเจ้าหนี้การมีกฎหมายล้มละลายจึงเป็นหลักประกันต่อการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้นอกเหนือไปจากที่มีในระบบกฎหมายแพ่ง²

เมื่อประมวลลักษณะทั้งหลายของกฎหมายล้มละลายแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีคุณประโยชน์กว่าการดำเนินคดีแพ่งสามัญหลายประการ คือ³

1. ทางด้านเจ้าหนี้

กฎหมายล้มละลายคุ้มครองและช่วยเจ้าหนี้ยิ่งกว่าการดำเนินคดีแพ่งหลายประการคือ

ก. ให้เจ้าหนี้ที่ไม่มีประกันได้รับความเสมอภาคทั่วกัน กล่าวคือได้รับส่วนแบ่งตามลำดับลักษณะหนี้เท่าๆ กันไม่ให้ได้เปรียบเสียเปรียบกัน หากเจ้าหนี้บางคนแอบไปตกลงกับลูกหนี้ทางลับเอาเปรียบเจ้าหนี้อื่นก็มีบทลงโทษ

ข. ให้เจ้าหนี้ได้รับความสะดวกรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย เช่น ให้ขอรับชำระหนี้ได้ง่าย การพิจารณาทำโดยรีบด่วนไม่ล่าช้าเหมือนคดีแพ่งสามัญและค่าธรรมเนียมในทางล้มละลายก็เสียน้อยกว่าทางแพ่งสามัญมาก

²สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 16.

³วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลาย. (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2541), หน้า 2-4.

ค. ให้มีทางติดตามทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ได้ดีกว่าคดีแพ่งสามัญ เช่น มีบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอเพิกถอนการโอน เป็นต้น

2. ทางด้านลูกหนี้

กฎหมายล้มละลายมิได้ช่วยแต่เจ้าหนี้ฝ่ายเดียวแต่ช่วยเหลือลูกหนี้ด้วยเช่นกัน เพราะกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายประเภทการพาณิชย์ มีนโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการค้าหรือธุรกิจต่างๆ ที่สุจริตแต่ขณะเดียวกันก็ประสงค์ที่จะปราบลูกหนี้ที่ไม่สุจริต กล่าวคือ

ก. ช่วยลูกหนี้ที่สุจริตให้หลุดพ้นจากการล้มละลายให้มีโอกาสกลับไปเริ่มต้นใหม่โดยรวดเร็ว เช่น มีบทบัญญัติให้มีการประนอมหนี้ ปลดจากการล้มละลาย ยกเลิกการล้มละลาย หรือการพ้นจากล้มละลายโดยอัตโนมัติ เป็นต้น

ข. มีบทลงโทษลูกหนี้หลายประการในทางอาญาเพื่อมิให้ลูกหนี้ทุจริตหรือโกงเจ้าหนี้ ซึ่งคดีแพ่งสามัญไม่มี

ค. จำกัดสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้หลายประการลูกหนี้จะประกอบกิจการทรัพย์สินโดยลำพังไม่ได้ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

3. ทางด้านประชาชน

กฎหมายล้มละลายให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนด้วย กล่าวคือป้องกันบุคคลทั่วไปมิให้ต้องเสียหายจากการที่จะถูกลูกหนี้หลอกลวงทำหนี้ขึ้นอีก เช่น ให้มีการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์และราชกิจจานุเบกษาว่าลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบโดยทั่วกัน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นไปก่อหนี้ที่ตนเองรู้อยู่แล้วว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้กับบุคคลอื่น เนื่องจากในกระบวนการล้มละลายหนี้ที่เกิดขึ้นหลังจากพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้นเจ้าหนี้ไม่สามารถยื่นขอรับชำระหนี้ได้ ซึ่งในคดีแพ่งสามัญไม่มีข้อกำหนดดังกล่าว

สภาวะการณ์ที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นสามารถส่งผลกระทบกันเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปทั้งระบบได้⁴ การล้มละลายของคนผู้หนึ่งอาจทำให้คนอื่นหลายคนล้มละลายตามไปด้วยและอาจทำให้การเจริญทางการค้าเสื่อมค่าลงด้วย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายล้มละลาย⁵ การที่กฎหมายล้มละลายมีหลักการในการชำระหนี้สินของลูกหนี้โดยการนำทรัพย์สินเท่าที่ลูกหนี้ยังมีอยู่มาแบ่งเฉลี่ยให้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วยความเป็นธรรมนั้นเป็นการบรรเทาความเสียหายแก่บรรดาเจ้าหนี้เหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้ลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงโดยเร็ว เพื่อให้ลูกหนี้ได้ตั้งตัวใหม่ปลอดจากหนี้ทั้งปวงสามารถที่จะดำเนินกิจการใหม่ของตนเองได้โดยเร็วอันจะย่อมเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม⁶

1.1.2 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

- (1) เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับการปฏิบัติและชำระหนี้โดยเสมอภาค
- (2) เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้
- (3) เพื่อฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้

(1) เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับการปฏิบัติและชำระหนี้โดยเสมอภาค (Fair)

การฟ้องคดีล้มละลายเป็นการฟ้องให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นตัวเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น เพราะฉะนั้นการฟ้องร้องคดีล้มละลายจึงไม่ใช่เป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ผู้ฟ้องเพียงคนเดียวหรือฝ่ายเดียวเท่านั้นแต่เป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยทั่วไป กล่าวคือในคดีล้มละลายนั้นไม่ว่าใครจะเป็นผู้ฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายก็ตามเจ้าหนี้คนอื่นของลูกหนี้คนนั้นแม้จะไม่ได้ฟ้องก็มีสิทธิมีส่วนใน

---

⁴ สุธีร์ ศุภนิตย, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 15.

⁵ เลเดเกอร์ เอ ซี, กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดลิเมลล์, 2459), หน้า 1.

⁶ สุธีร์ ศุภนิตย, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, หน้า 15.

ทรัพย์สินของผู้ถูกฟ้องหรือผู้ล้มละลายนั้นได้โดยอาศัยวิธีการในกฎหมายล้มละลายทั้ง ๆ ที่ตัวเองไม่ได้ฟ้อง⁷ เพียงเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบกันและเพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับส่วนแบ่งส่วนเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาคกันตามส่วนแห่งหนี้ ซึ่งกฎหมายล้มละลายนี้ก็มีวิธีการในการช่วยให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยเสมอภาคกัน ตัวอย่างเช่น

- มาตรา 114

มาตรา 114 บัญญัติว่า “ถ้านิติกรรมที่จะขอเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 113 นั้นเกิดขึ้นภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการพิพากษาให้ล้มละลายและภายหลังนั้นหรือมีการทำให้โดยเสนาหาหรือเป็นการที่ลูกหนี้ได้รับค่าตอบแทนน้อยเกินสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ลูกหนี้หรือผู้ที่ได้ลาภออกแต่การนั้นรู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ”

มาตรการตามมาตรา 114 นี้ ทำให้เกิดความสะดวกต่อการติดตามเอาทรัพย์สินของลูกหนี้คืนมีระบบที่ทำให้ผู้ที่ได้รับโอนหรือรับประโยชน์ต้องพิสูจน์ว่าการรับโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหากพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องถูกเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้น ซึ่งจะทำได้ง่ายต่อการพิสูจน์ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการดำเนินการเพื่อเพิกถอนการฉ้อฉลของลูกหนี้⁸ เพื่อเอาเงินหรือทรัพย์สินของลูกหนี้กลับเข้ากองกลาง เพื่อแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ทั่วไปโดยเสมอภาคกัน

- มาตรา 115

มาตรา 115 บัญญัติว่า “การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใดๆ ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอเป็นคำร้องศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้นได้

ถ้าเจ้าหนี้ผู้ได้เปรียบเป็นบุคคลภายในของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามวรรคหนึ่งที่ได้กระทำขึ้นในระหว่างระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น”

⁷ ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2536), หน้า 4.

⁸ สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 167.

หลักการตามมาตรา 115 นั้นเป็นการเพิกถอนการโอนหรือการกระทำใด ๆ ที่ลูกหนี้ได้กระทำต่อเจ้าหนี้ของตน คือการที่ลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้ของตนต่อเจ้าหนี้การกระทำดังกล่าวเป็นผลให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในระหว่างเจ้าหนี้ กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการที่ลูกหนี้ได้กระทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อย่างเลือกปฏิบัตินั่นเอง มาตรการนี้เป็นมาตรการที่กฎหมายล้มละลายได้สร้างขึ้นมาเป็นการเฉพาะไม่ปรากฏหลักการนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างไรก็ดีเพราะการที่ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้คนใดย่อมเป็นสิทธิของลูกหนี้ แต่การที่กฎหมายล้มละลายถือหลักการว่าหากมีการปฏิบัติการชำระหนี้ในช่วงเวลา 3 เดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลาย โดยมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้เปรียบแก่เจ้าหนี้คนอื่นนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบต้องเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้น เพราะเหตุว่าเป็นช่วงเวลาที่ลูกหนี้รู้ตัวว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวจึงรีบทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดไปย่อมเป็นการให้เปรียบแก่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้ การเพิกถอนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้กระทำให้แก่เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดก็จะไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้คนนั้น ทั้งนี้เพราะเจ้าหนี้ผู้ถูกเพิกถอนสามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ในหนี้ดังกล่าวได้ตามมาตรา 92 และมาตรา 115 ได้มีการขยายหลักการออกไปอีก กล่าวคือถ้าเจ้าหนี้ผู้ได้เปรียบเป็นบุคคลภายในของลูกหนี้อันลูกหนี้ได้โอนหรือการกระทำใดในช่วงระยะเวลา 1 ปีก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้นยอมสามารถที่จะเพิกถอนได้⁹ ซึ่งการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจที่จะเพิกถอนตามมาตรา 115 นี้ก็จะทำให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายเสมอภาคกันไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบกัน

- มาตรา 122

มาตรา 122 บัญญัติว่า “ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาได้ บุคคลใดได้รับความเสียหายโดยเหตุที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับดังกล่าวมีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายได้”

บทบัญญัติตามมาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการที่จะตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตัดสินใจยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

⁹สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 168-169.

ก็ต้องรับภาระในการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาให้แก่คู่สัญญาในสัญญานั้นโดยนำเงินหรือทรัพย์สินจากกองทรัพย์สินมาชำระหนี้ ซึ่งมีผลทำให้คู่สัญญาในสัญญานั้นได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนตามสัญญา ในเมื่อกฎหมายล้มละลายได้แบ่งเจ้าหน้อออกเป็น 2 ประเภทเท่านั้น คือ เจ้าหนี้มีประกันและเจ้าหนี้ไม่มีประกันหรือเจ้าหนี้ธรรมดา เจ้าหนี้มีประกันนั้นมาตรา 6 ได้บัญญัติจำกัดความของเจ้าหนี้มีประกันไว้ซึ่งเจ้าหนี้มีประกันนั้นมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน เมื่อเจ้าหนี้รายใดไม่มีสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันแล้วเจ้าหนี้รายนั้นก็ก็เป็นเพียงเจ้าหนี้ธรรมดาซึ่งจะต้องได้รับการแบ่งชำระหนี้กันโดยเสมอภาคกันกับบรรดาเจ้าหนี้ธรรมดาทั้งหลาย การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้ได้กระทำก่อนล้มละลายนั้น อาจทำให้คู่สัญญาในสัญญานั้นได้เปรียบเจ้าหนี้รายอื่น ดังนั้นกฎหมายล้มละลายจึงได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการที่จะตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้นได้ หากเห็นว่าการยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้นจะก่อให้เกิดภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะได้รับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็สามารถปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้ ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรานี้ถือเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้รับการชำระหนี้โดยเสมอภาคกัน

กฎหมายล้มละลายนั้นไม่เพียงแต่ให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้โดยเสมอภาคกันเท่านั้น กฎหมายล้มละลายยังบัญญัติให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันไม่มีเจ้าหนี้รายใดมีอภิสิทธิ์เหนือกว่าเจ้าหนี้รายอื่น ตัวอย่างเช่น

- มาตรา 91

มาตรา 91 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหน้อย่นอกราชอาณาจักรเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน

คำขอรับชำระหนี้จะต้องทำตามแบบพิมพ์โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแบ่งหนี้สินและข้อความระบุตั้งหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกัน หรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้”

การขอรับชำระหนี้เป็นเรื่องที่สำคัญกฎหมายล้มละลายตามมาตรา 27 บัญญัติว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้คือต้องปฏิบัติตามมาตรา 91¹⁰ โดยมายื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น เจ้าหนี้จะไปเรียกร้องขอรับชำระหนี้จากลูกหนี้โดยวิธีอื่นซึ่งผิดไปจากวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลายหาได้ไม่ถึงแม้จะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเป็นเจ้าหนี้ซึ่งศาลได้พิพากษาแล้วหรือได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาก็ตามก็ยังคงมายื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น¹¹

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ข้อแรกของกฎหมายล้มละลายนั้น คือ การที่ให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้และการปฏิบัติที่เสมอภาคกันโดยกระบวนการของกฎหมายล้มละลายนั้นมีหลักการในการปฏิบัติแก่เจ้าหนี้โดยเป็นธรรมและเสมอภาคกัน¹² และมีกระบวนการที่จะให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเสมอภาคกันเพื่อต้องการให้เกิดความเป็นธรรมในการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้

(2) เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ (Maximization of Assets)

วัตถุประสงค์ประการที่สองของกฎหมายล้มละลายก็คือเพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายที่จะนำทรัพย์สินนั้นมาแบ่งปันกันซึ่งกฎหมายล้มละลายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ ตัวอย่างเช่น

¹⁰ สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 107.

¹¹ ทวี กลียพงษ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2526), หน้า 237.

¹² Henry N Schiffman, "Kingdom of Thailand : Bankruptcy Law Reform", (กรุงเทพมหานคร : บทความนี้ของ International Monetary Fund Legal Department December 19), 1997.

- มาตรา 19

มาตรา 19 นั้นได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาแบ่งเฉลี่ยกันระหว่างเจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งมาตรา 19 บัญญัติว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย

ในการยึดทรัพย์สินนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ตามความจำเป็น

ทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรานี้ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสีง่ายหรือถ่านวงช้าไว้จะเป็นการเสีงความเสีงหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแบ่งของค่าทรัพย์สินนั้น”

ซึ่งตามมาตรานี้จะเห็นได้ว่าเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าว นั้นกฎหมายล้มละลายมาตรา 19 ให้ถือว่าเป็นหมายของศาลให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปยึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้และบรรดาทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้¹³ ก็คือให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้นั่นเอง

- มาตรา 122

มาตรา 122 นั้นบัญญัติถึงอำนาจในการไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญามีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาได้ บุคคลใดได้รับความเสีงหายโดยเหตุที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับดังกล่าวมีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสีงหายได้”

¹³ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2536), หน้า 359.

การไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือปฏิเสธสิทธิตามสัญญานั้นอาจมีผลทำให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ต้องเสียทรัพย์สินไปหรือได้รับทรัพย์สินกลับคืนมา¹⁴ ถ้าสัญญานั้นมีลักษณะที่มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์อันพึงได้ตามมาตรา 122 นี้แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจที่จะปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้ ซึ่งเป็นการติดตามและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้วิธีหนึ่ง

(3) เพื่อฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้

การล้มละลายของกิจการหนึ่งย่อมก่อให้เกิดผลกระทบไม่เฉพาะแต่ตัวลูกหนี้และเจ้าหนี้เท่านั้นแต่ยังกระทบต่อสังคมส่วนรวมเพราะมีความเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากการที่ลูกหนี้มีภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้และเจ้าหนี้ของลูกหนี้ก็อาจเป็นหนี้บุคคลอื่นเมื่อเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ เจ้าหนี้ของลูกหนี้ก็ไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของเขาอีกทอดหนึ่งได้เช่นกันซึ่งจะทำให้กระทบกระเทือนกันเป็นลูกโซ่

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพการณ์ที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปทั้งระบบได้ การที่กฎหมายล้มละลายมีหลักการในการชำระสะสางหนี้สินของลูกหนี้โดยการนำทรัพย์สินเท่าที่ลูกหนี้ยังมีอยู่มาแบ่งเฉลี่ยให้กับบรรดาเจ้าหนี้เหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงโดยเร็วอันย่อมจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ¹⁵ และเนื่องจากการล้มละลายของบุคคลหนึ่งนั้นอาจกระทบต่อส่วนรวมกฎหมายล้มละลายจึงได้บัญญัติหลักการและวิธีการที่จะช่วยไม่ให้บุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวต้องตกอยู่ในภาวะล้มละลายซึ่งจะถือเป็นการฟื้นฟูลูกหนี้ไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเมื่อการฟื้นฟูลูกหนี้สำเร็จลูกหนี้ก็จะเริ่มต้นชีวิตใหม่เนื่องจากหนี้เดิมระงับ

¹⁴ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2536), หน้า 377.

¹⁵สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 15.

การประนอมหนี้้นั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในกฎหมายล้มละลายที่บัญญัติให้สิทธิลูกหนี้ในการที่จะขอทำความตกลงในหนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยขอชำระหนี้เป็นบางส่วน หรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่นซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษตกลงยอมรับคำขอประนอมหนี้้นั้นและศาลได้พิจารณาและมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแล้ว¹⁶ การประนอมหนี้ได้แบ่งออกเป็นการประนอมหนี้ก่อนและหลังล้มละลาย โดยการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้นมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งเป็นการฟื้นฟูลูกหนี้้นั้นเอง และการประนอมหนี้หลังล้มละลายมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ได้เพิ่มบทบัญญัติในเรื่องการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือมิให้บริษัทหรือกิจการที่อยู่ในสภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวแต่ยังมีช่องทางที่จะฟื้นฟูได้ต้องเลิกกิจการและล้มละลายในที่สุด เนื่องจากหากกิจการนั้นต้องเลิกหรือล้มละลายไปย่อมเกิดผลกระทบในทางเศรษฐกิจของประเทศเกิดภาวะการว่างงานและก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา เกิดการสูญเสียทรัพย์สินทางธุรกิจเพราะทรัพย์สินของบริษัทจะถูกขายไปในราคาที่ไม่สมควรจากการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาแบ่งชำระหนี้ จึงทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการมาใช้

จะเห็นได้ว่าการประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลายก็เป็นการฟื้นฟูอย่างหนึ่ง คือเพื่อช่วยเหลือมิให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายโดยมีหลักการอยู่ที่การขยายเวลาและการลดหนี้ การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้้นั้นเป็นวิวัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นโดยมีรูปแบบและมีสภาพบังคับมากขึ้นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับความตกลงหรืออยู่ในอำนาจของคนใดคนหนึ่ง เช่น เจ้าหนี้ เป็นต้น การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้้นั้นยังคงให้โอกาสลูกหนี้โดยการขยายเวลาไม่เร่งรัดให้ชำระหนี้และเป็นลดการใช้สิทธิของเจ้าหนี้โดยมีมาตรการที่ชัดเจนมากขึ้น โดยบรรดาเจ้าหนี้มีหลักประกันที่เพียงพอและลูกหนี้ก็ได้รับความคุ้มครองว่าจะไม่ถูกบังคับชำระหนี้ทันที

นอกเหนือจากที่กฎหมายล้มละลายจะช่วยฟื้นฟูลูกหนี้แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2542 ได้มีการบัญญัติในเรื่องการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ (Automatic Discharge) คือเมื่อลูกหนี้ถูกพิพากษาให้ล้มละลายครบเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาลูกหนี้จะหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงด้วย อันจะทำให้ลูกหนี้

¹⁶ทวี กสิยพงศ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2526), หน้า 188.

สามารถตั้งตัวใหม่ได้โดยเร็ว อย่างไรก็ตามการหลุดพ้นล้มละลายในลักษณะนี้มีแต่เฉพาะกรณีที่ถูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น¹⁷

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายทั้งสามประการดังกล่าวมาแล้ว เห็นได้ว่าการบอกรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินกระบวนการทางล้มละลายนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย เนื่องจากเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้คือช่วยมิให้ทรัพย์สินหรือเงินของลูกหนี้ไม่ต้องเสียไปเนื่องจากต้องยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้นและต้องแบกรับภาระในการปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญานั้น และการบอกรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้นก็ เป็นวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เจ้าหนี้ธรรมดาหรือเจ้าหนี้ไม่มีประกันของลูกหนี้ทั้งหลายนั้นได้รับการชำระหนี้ที่เสมอภาคกัน คือทำให้คู่สัญญาในสัญญาซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ธรรมดารายหนึ่งไม่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้มากกว่าเจ้าหนี้ธรรมดารายอื่น ดังนั้นแนวความคิดการบอกรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระนั้นเป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินกระบวนการทางล้มละลายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

1.2 แนวความคิดและวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกานั้นรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้ยินยอมให้รัฐบาลกลางมีสิทธิวางระเบียบและควบคุมคดีล้มละลายได้ อำนาจนี้ได้มีการปฏิบัติเป็นครั้งแรกในปีคริสต์ศักราชที่ 1800 เมื่อรัฐสภาได้ผ่านรัฐบัญญัติกฎหมายล้มละลายซึ่งร่างขึ้นตามแบบอย่างกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษและถูกจำกัดเวลาให้ใช้ได้เพียง 5 ปี แต่เมื่อถึงปีคริสต์ศักราชที่ 1803 ก็ถูกยกเลิกไป ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงปราศจากกฎหมายล้มละลายจนถึงปีคริสต์ศักราชที่ 1841 รัฐบัญญัติล้มละลายฉบับที่ 2 ก็ได้ออกใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ร่างขึ้นตามแบบอย่างของต่างประเทศและเพิ่มเติมหลักเบื้องต้นที่แท้จริงของกฎหมายล้มละลายแต่ก็มีอายุการใช้งานที่สั้น เช่นเคยกล่าวคือเมื่อถึงปีคริสต์ศักราชที่ 1843 ก็ถูกยกเลิกไปด้วยเหตุผลทางการเมือง ครั้นถึงปีคริสต์ศักราชที่ 1867 รัฐบัญญัติล้มละลายฉบับที่ 3 จึงได้ประกาศใช้และใช้บังคับได้เพียง 11 ปี ก็พบว่าเป็นกฎหมายที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการบังคับใช้ เพราะบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้เปิดช่องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ง่ายตายเกินไปประกอบกับทั้งลูกหนี้ยังยากที่จะหลุดพ้นจากหนี้สินอีกด้วย

¹⁷ สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542), หน้า 203.

กฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาฉบับเดิมได้แก่รัฐบัญญัติล้มละลาย คริสตศักราชที่ 1898 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตลอดมาแต่โครงสร้างโดยทั่วไปยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่มีการตกต่ำในทางเศรษฐกิจเมื่อปีคริสตศักราชที่ 1929 ได้มีการเพิ่มเติม ลักษณะพิเศษที่ใหม่ขึ้นเป็นอันมากในกฎหมายล้มละลาย เช่น บทบัญญัติเพื่อการรวมกิจการ รถไฟ การควบบริษัทเข้าด้วยกัน การปรับปรุงหนี้สินของรัฐบาล การรวมและการขยาย ขอบเขตทางการเกษตร และการประนอมหนี้กับการขยายเวลาชำระหนี้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลของการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งทำให้รัฐบัญญัติล้มละลาย คริสตศักราชที่ 1898 เป็นกฎหมาย ที่ขาดระบบ และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาก็ทำให้กฎหมายฉบับนี้ล้าสมัยในบาง ส่วน เพื่อแก้ไขสถานการณ์เช่นนี้ร่างรัฐบัญญัติแซนด์เลอร์ (The Chandler Bill) จึงได้ผ่าน รัฐสภาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน คริสตศักราชที่ 1938 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 กันยายนในปี เดียวกันร่างรัฐบัญญัติแซนด์เลอร์เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้อย่างละเอียด มีหลักเกณฑ์ และ ครอบคลุม

ร่างรัฐบัญญัติแซนด์เลอร์ได้ใช้บังคับตลอดมาตั้งแต่ปีคริสตศักราชที่ 1938 แต่ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งมิได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยทั่วไปของกฎหมายแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในปี คริสตศักราชที่ 1973 รัฐสภาได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อศึกษา กระบวนการทางล้มละลายเรียกว่าคณะกรรมการเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลาย ซึ่งได้เสนอ กฎหมายล้มละลายฉบับใหม่ที่สมบูรณ์แบบ ในปีคริสตศักราชที่ 1974 ที่ประชุมคณะผู้พิพากษา คดีล้มละลายแห่งชาติได้สนองตอบร่างรัฐบัญญัติของคณะกรรมการว่าด้วยร่างกฎหมายอีกฉบับ หนึ่ง ร่างกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ ต้องการที่จะเพิ่มอำนาจของผู้ พิทักษ์ทรัพย์ (Trustee) ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากขึ้น ซึ่งในที่สุดเมื่อคริสต ศักราชที่ 1978 รัฐสภาได้ผ่านรัฐบัญญัติล้มละลาย (1978) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ให้เจ้าหน้าที่ทั้งหลายได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันในการจัดสรรแบ่งปัน ทรัพย์สินของลูกหนี้ และให้ลูกหนี้ที่สุจริตได้รับโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่จึงเรียกได้ว่าเป็น กฎหมายปฏิรูปการล้มละลาย (The Bankruptcy Reform Act)¹⁸ และในปีคริสต ศักราชที่ 1987 รัฐสภาได้ออกพระราชบัญญัติล้มละลาย 1987 ขึ้นมาใหม่ โดยเพิ่มบทบัญญัติใน เรื่องการฟื้นฟูกิจการเข้ามา

¹⁸วิชา มหาคุณ. กฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2541), หน้า 5-7.

ดังนั้นกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นมีวัตถุประสงค์หลัก ๆ หรือหลักการสำคัญ 3 ประการ

- (1) การรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้
- (2) การจัดสรรการชำระหนี้แก่บรรดาเจ้าหนี้อย่างเป็นธรรม (Fair Treatment for Creditor)
- (3) การฟื้นฟูลูกหนี้ (Rehabilitation or Fresh start)¹⁹

ซึ่งปัจจุบันกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้ Bankruptcy Act 1987 ซึ่งตาม Bankruptcy Act 1987 นั้นได้กำหนดถึงวิธีการ และกระบวนการที่จะจัดการกับบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว โดยบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

กฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จากอดีตที่กฎหมายล้มละลายนั้นมีขึ้นมาเพื่อเป็นการลงโทษแก่ลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ เช่น สมัยก่อนกฎหมายล้มละลายมีผลบังคับให้เจ้าหนี้สามารถกักขังลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ไว้โดยไม่มีกำหนดเวลา เป็นต้น และกฎหมายล้มละลายได้มีขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นออกจากสังคม ต่อมากฎหมายล้มละลายจึงได้มีการพัฒนาขึ้นโดยมุ่งหมายที่จะหาหนทางที่ดีที่สุดให้กับเจ้าหนี้ในการที่จะให้ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่จนจำกัดให้ได้มากที่สุด หากทางที่ให้เจ้าหนี้ได้รับประโยชน์มากที่สุดแต่ก็ไม่ลืมที่จะคำนึงถึงลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวด้วยโดยได้ให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือแก่ลูกหนี้ที่สุจริตให้หลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

ซึ่งแนวความคิดในการการฟื้นฟูลูกหนี้ (Rehabilitation or Fresh Start) ที่ให้ลูกหนี้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh Start) นี้เป็นหัวใจสำคัญและเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจของประเทศที่ตกต่ำและถดถอยจะมีบุคคลผู้ได้รับความกระทบกระเทือนและมีปัญหาทางการเงินเป็นจำนวนมากซึ่งความผิดพลาดเช่นนี้อาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การถูกจำกัดสินเชื่อ เป็นต้น หรือจากปัจจัยภายใน เช่น การผิดพลาดในการทำธุรกิจของลูกหนี้เองอันมิได้เกิดจากการทุจริต สังคมอเมริกาเห็นว่าการ

¹⁹มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต, “มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา,” ดุลพาท, เล่ม 1 ปีที่ 46 (มกราคม-มิถุนายน 2542) : หน้า 32.

ล้มละลายเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจมากกว่าการประณามหรือลงโทษลูกหนี้ ดังนั้นกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีลักษณะที่ผ่อนปรนและเปิดกว้างสำหรับลูกหนี้ในการเลือกใช้กฎหมายเพื่อที่จะผ่านพ้นสภาวะวิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้น โดยการแยกกองทรัพย์สินที่จะนำมาแบ่งปันให้เจ้าหนี้และทรัพย์สินอื่นออกจากกันอย่างชัดเจนและอนุญาตให้ลูกหนี้คงรักษาทรัพย์สินที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพภายหลังผ่านกระบวนการล้มละลาย

ในแนวความคิดเรื่องการฟื้นฟูลูกหนี้ (Rehabilitation or Fresh Start) ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลาย ใน 3 หลักการใหญ่ๆ คือ²⁰

1. การกำหนดกรอบของกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย (Estate)
2. การอนุญาตให้ทรัพย์สินบางประเภทเป็นข้อยกเว้นไม่ตกเป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะนำมาแบ่ง (Exemption)
3. การอนุญาตให้ลูกหนี้ปลดเปลื้องจากบรรดาจากบรรดาหนี้ (Discharge) เมื่อผ่านกระบวนการล้มละลายแล้ว

(1) การกำหนดกรอบของกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย (Estate)

กฎหมายได้กำหนดกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะนำมาแบ่งให้เจ้าหนี้อย่างจำกัด กล่าวโดยทั่วไปคือทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ที่ลูกหนี้มีอยู่ ณ วันเริ่มต้นแห่งคดี กล่าวคือกองทรัพย์สินของลูกหนี้จะเกิดขึ้นทันทีเมื่อลูกหนี้ยื่นคำร้องหรือเจ้าหนี้ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีทั้งนี้รวมไปถึงของที่ลูกหนี้ได้มาแทนทรัพย์สินที่อยู่ในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ดอกผล ผลผลิต ค่าเช่าที่ได้จากทรัพย์สินนั้นและมรดก ทรัพย์สินที่ได้จากการหย่า หรือเงินที่ได้รับจากการประกันชีวิตที่ได้รับมาภายใน 180 วันหลังจากเริ่มคดี แต่หากเป็นทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ที่ได้มาภายหลังการเริ่มคดีแล้วไม่ตกเป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งผลก็คือทรัพย์สินนั้นไม่อยู่ในข่ายที่จะต้องนำมาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ นอกจากนี้ทรัพย์สินอื่นที่ไม่สามารถยึดหรืออยู่ในข่ายของการบังคับคดีได้ตามกฎหมาย เช่น สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำละเมิด ก็ไม่ถือว่าเป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

²⁰มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต, “มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา,” ดูลพาน, เล่ม 1 ปีที่ 46 (มกราคม-มิถุนายน 2542) : หน้า 32-37.

(2) การอนุญาตให้ทรัพย์สินบางประเภทเป็นข้อยกเว้นไม่ตกเป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะนำมาแบ่ง (Exemption)

นอกเหนือจากการจำกัดขนาดกองทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกายังกำหนดข้อยกเว้นทรัพย์สินบางประเภทที่จำเป็นในการดำรงชีพแก่ลูกหนี้อีกด้วย ถึงแม้ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นจะเป็นทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายก็ตาม ข้อยกเว้นดังกล่าวแบ่งออกเป็น

2.1 ข้อยกเว้นตามกฎหมายล้มละลาย กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งไม่ต้องนำมาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ไว้หลายประการ เช่น ทรัพย์สินที่ลูกหนี้ใช้สำหรับอยู่อาศัยไม่เกิน \$ 15,000 รถยนต์มูลค่าไม่เกิน \$ 2,400 เครื่องเฟอร์นิเจอร์มีมูลค่าไม่เกิน \$ 400 ต่อรายการหรือรวมกันไม่เกิน \$ 8,000 เป็นต้น

2.2 ข้อยกเว้นตามกฎหมายมลรัฐ นอกจากกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกจะระบุข้อยกเว้นของกองทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้แล้ว กฎหมายยังบัญญัติอนุญาตให้มลรัฐต่างๆ สามารถจะบัญญัติข้อยกเว้นในลักษณะเดียวกันดังกล่าวใช้บังคับกับประชาชนในมลรัฐของตนเองได้โดยเลือกที่จะไม่ใช้ข้อยกเว้นตามกฎหมายล้มละลายได้ (opt out)

2.3 ข้อยกเว้นตามกฎหมายอื่นๆ ของสหพันธรัฐ (Federal) นอกเหนือจากข้อยกเว้นสองประการดังกล่าวข้างต้นแล้วกฎหมายล้มละลายยังเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ข้อยกเว้นทรัพย์สินจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย หากมีกฎหมายอื่นกำหนดเป็นข้อยกเว้นไม่ตกอยู่ในข่ายการบังคับคดีได้

(3) การอนุญาตให้ลูกหนี้ปลดเปลื้องจากบรรดาจากบรรดาหนี้ (Discharge) เมื่อผ่านกระบวนการล้มละลายแล้ว

หลักการนี้อาจพอเทียบเคียงได้กับการปลดลูกหนี้จากการล้มละลายเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในแนวความคิดในเรื่องการฟื้นฟูลูกหนี้เพื่อจะเอื้ออำนวยให้ลูกหนี้สามารถกลับไปดำเนินชีวิตใหม่ (Fresh Start) ภายหลังจากที่ลูกหนี้ได้ดำเนินการทางกระบวนการล้มละลายโดยไม่ต้องผูกพันชำระหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนลูกหนี้หรือเจ้าหนี้จะยื่นคำขอใช้วิธีการตามกฎหมายล้มละลายไม่ว่าจะเป็นการขอชำระบัญชีตาม Chapter 7 หรือการขอฟื้นฟูลูกหนี้ตาม Chapter 11 หรือการปรับโครงสร้างหนี้ ตาม Chapter 13

การปลดเปลื้องหนี้มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวิธีการที่ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้เลือกใช้ตามกฎหมายล้มละลาย เช่น การขอชำระบัญชีตาม Chapter 7 ลูกหนี้จะได้รับการปลดเปลื้องจากบรรดาหนี้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งโอนการจัดการทรัพย์สิน (Order for Relief) ไป

ยัง Trustee หรือการขอฟื้นฟูลูกหนี้ ตาม Chapter 11 ลูกหนี้จะได้รับการปลดเปลื้องจากบรรดาหนี้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนศาลเห็นชอบด้วยกับแผนฟื้นฟูกิจการ หรือการปรับโครงสร้างหนี้ ตาม Chapter 13 ลูกหนี้จะได้รับการปลดเปลื้องจากบรรดาหนี้ต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในแผน และหนี้ที่ศาลไม่อนุญาตให้รับชำระหนี้ต่อเมื่อลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามแผนจนครบถ้วนแล้ว

สำหรับผลของการปลดเปลื้องหนี้้นั้นเจ้าหนี้จะหมดสิทธิในการเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ต่อไปคงเหลือเพียงสิทธิที่จะเรียกร้องให้ชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้หรือตามแผนที่ศาลเห็นชอบด้วยเท่านั้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีหนี้บางประเภทที่กฎหมายซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปไม่อนุญาตให้ลูกหนี้ปลดเปลื้องได้เพื่อประโยชน์ทางสังคมและเพื่อป้องกันลูกหนี้ผู้ทุจริตไม่ให้ได้รับประโยชน์จากกฎหมายล้มละลาย เช่น ภาษี, หนี้ซึ่งเกิดจากการทุจริตของลูกหนี้, หนี้ที่ลูกหนี้มิได้เปิดเผยหรือระบุในบัญชีหนี้สิน, ค่าปรับ รวมทั้งค่าเสียหายอันเกิดจากการชั้บรณะเมาสุรา เป็นต้น นอกจากนี้ในการขอชำระบัญชี, การฟื้นฟูกิจการและการปรับโครงสร้างหนี้ก็ยังมีบทกเว้นเรื่องการปลดเปลื้องหนี้เป็นการเฉพาะตามวิธีที่ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้เลือกไว้ด้วยเช่นกัน เช่น ลูกหนี้ที่ขอชำระบัญชีจะได้รับการปลดเปลื้องหนี้ก็ต่อเมื่อเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้นและไม่เคยได้รับการปลดเปลื้องหนี้ภายในระยะเวลา 6 ปีก่อนยื่นคำร้องขอชำระบัญชี

แนวความคิดเรื่องการฟื้นฟูลูกหนี้ถือเป็นแนวความคิดหลักในกฎหมายล้มละลาย ดังนั้นบทบัญญัติในกฎหมายจึงมีลักษณะที่เอื้ออำนวยและให้โอกาสลูกหนี้ในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยหลังจากที่ลูกหนี้ได้ละทิ้งทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่ Trustee เพื่อที่จะนำทรัพย์สินนั้นมาจัดสรรแบ่งชำระให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายแล้วเขาจะมีโอกาสในการเริ่มต้นทำสิ่งอื่นตามหลักการฟื้นฟูลูกหนี้ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นใหม่ทางการเงินหลังจากที่ได้จัดการกับกองทรัพย์สินแล้วและได้จัดการกับหนี้ทั้งหมดด้วย ซึ่งเหตุผลหลักในการช่วยเหลือสถานะทางการเงินของลูกหนี้ในพระราชบัญญัติล้มละลายนี้จัดว่าเป็นทฤษฎีทางศีลธรรมหนึ่งของกฎหมายชาติ เมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ของกฎหมายล้มละลายนั้นพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุผลทางศีลธรรมที่จะช่วยเหลือลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ คือ เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ตกอยู่ในสภาวะที่ถูกบีบบังคับทางการเงินซึ่งเหตุผลทางศีลธรรมของหลักการฟื้นฟูลูกหนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของความยุติธรรมในการแบ่งสรรทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับภาระกระทำของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้ด้วย โดยหลักการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มุ่งที่จะคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริตในการที่จะให้เขากลับไปเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยหลุดพ้นจากหนี้เดิม

ดังนั้นวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานหนึ่งของกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ มุ่งที่จะฟื้นฟูลูกหนี้โดยช่วยเหลือให้ลูกหนี้ที่สุจริตหลุดพ้นจากหนี้สินเดิมและให้เขามีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยปราศจากหนี้และความรับผิดชอบที่เกิดจากความผิดพลาดในทางธุรกิจ

นอกจากนี้กฎหมายล้มละลายยังมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งชำระให้กับเจ้าหนี้ให้ได้รับชำระหนี้มากที่สุด และกฎหมายล้มละลายยังคำนึงถึงสิทธิของเจ้าหนี้ด้วย โดยกฎหมายล้มละลายได้ยึดถือความเสมอภาคกันระหว่างบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายทั้งในเรื่องการได้รับชำระหนี้โดยเสมอภาคกันและในเรื่องการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันด้วย แต่กฎหมายล้มละลายยังให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้บางประเภทด้วยโดยให้ความสำคัญคุ้มครองอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เปรียบเจ้าหนี้ประเภทอื่นเกินไป เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลายนี้ได้เจริญรอยตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันยาวนานของสหรัฐอเมริกาที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิทางทรัพย์สินบางประเภทด้วย เช่น สิทธิจำนอง สิทธิที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เป็นต้น โดยให้เจ้าหนี้เหล่านั้นมีบุริมสิทธิเหนือกว่าเจ้าหนี้รายอื่นๆ โดยกฎหมายล้มละลายได้ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิให้ได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ธรรมดา แต่ก็ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่เจ้าหนี้ธรรมดาให้ได้รับความเสมอภาคกันไม่ว่ามูลหนี้จะเกิดก่อนหรือหลังหรือจำนวนหนี้จะมีมากหรือน้อยถ้าเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายล้มละลายแล้วเจ้าหนี้จะต้องได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันทุกคน²¹

1.3 แนวความคิดและวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีกฎหมายล้มละลายใช้ครั้งแรกเมื่อคริสต์ศักราชที่ 1542 สมัยพระเจ้าเฮนรี ที่ 8 และฉบับที่สองตามมาก็ออกใช้เมื่อคริสต์ศักราชที่ 1570 สมัยพระนางเจ้าอลิซาเบธ ที่ 1 กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อปลดเปลื้องหนี้สินให้แก่ลูกหนี้หากแต่มีลักษณะกึ่งกฎหมายอาญาและประกาศใช้ในเบื้องต้นเพื่อปกป้องเจ้าหนี้ทั้งหลายมิใช่เพื่อผ่อนผันลูกหนี้จากหนี้สิน สำหรับกฎหมายล้มละลายฉบับแรกของอังกฤษที่บัญญัติขึ้นเพื่อปลดเปลื้องหนี้สินของลูกหนี้ได้ประกาศใช้เมื่อคริสต์ศักราชที่ 1705 จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ได้แก่ Insolvency Act 1986²² ซึ่งได้เพิ่มบทบัญญัติในเรื่องการฟื้นฟูกิจการเข้ามาด้วย

²¹Michael J Herbert, Understanding Bankruptcy, 1995, P.1-7.

²²วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2541), หน้า 5-7.

ซึ่งแนวความคิดของการมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvency) นั้นมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าการที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้โดยขึ้นอยู่กับความสมดุลระหว่างสินทรัพย์กับความรับผิด ถ้ามีสินทรัพย์มากกว่าความรับผิดก็ไม่อยู่ในสภาวะการมีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ถ้ามีความรับผิดมากกว่าสินทรัพย์ก็อยู่ในสภาวะการมีหนี้สินล้นพ้นตัว คือ ลูกหนี้ไม่สามารถปฏิบัติเพื่อให้ความรับผิดทั้งหมดสำเร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดได้เนื่องจากมีสินทรัพย์ไม่เพียงพอ ซึ่งจะเป็นคนละประเด็นกับลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือละเว้นการชำระหนี้ในเวลาที่กำหนด เนื่องจากในกรณีดังกล่าวนี้เป็นเจตนาของลูกหนี้เองที่จะไม่ชำระหนี้ซึ่งเป็นกรณีที่ลูกหนี้ตั้งใจหลีกเลี่ยงไม่ชำระหนี้ นั่นแต่กรณีหนี้สินล้นพ้นตัวนี้เป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่มีสินทรัพย์เพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ที่ไม่ได้รับชำระหนี้สามารถเลือกที่จะดำเนินการกับลูกหนี้ได้หลายวิธีซึ่งเหตุผลในการเลือกของเจ้าหนี้นั้นขึ้นอยู่กับเจตจำนงของเจ้าหนี้ที่ต้องการจัดการให้ได้รับชำระหนี้โดยเสียค่าใช้จ่ายและเวลาน้อยที่สุด

กรณีที่ลูกหนี้ซึ่งตั้งใจไม่ชำระหนี้ไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว กรณีนี้ก็จะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกันเฉพาะระหว่างตัวเจ้าหนี้คนนั้นกับลูกหนี้ เจ้าหนี้คนนั้นจะไม่ต้องคำนึงถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ของลูกหนี้ ส่วนในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวสถานะของเจ้าหนี้ผู้ซึ่งไม่ได้รับชำระหนี้, คู่สัญญาอื่นๆ ของลูกหนี้ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องรวมถึงตัวลูกหนี้เองจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์และกระบวนการตามกฎหมายพิเศษ คือ ตามกระบวนการทางกฎหมายที่บัญญัติไว้ใน Insolvency Act 1986 โดยตามกฎหมายพิเศษนี้จะคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยมีการรวบรวมสิทธิเรียกร้องที่พิพาททั้งหมดของเจ้าหนี้จะมีการจัดลำดับชั้นของเจ้าหนี้ไว้และมีกระบวนการที่จะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ให้มากที่สุดเพื่อที่จะนำทรัพย์สินที่ได้มานั้นแบ่งสรรแก่บรรดาเจ้าหนี้

เนื่องจากในกรณีที่สังคมปราศจากความเชื่อถือในเครดิตว่าตัวเขาให้กู้เงินไปแล้วเขาจะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้จะไม่เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเพราะมีความเสี่ยงที่ลูกหนี้จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ถ้าเขามีทรัพย์สินที่ไม่เพียงพอกับหนี้ที่เขาถืออยู่ทั้งหมด โดยเฉพาะจะมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในภาวะที่มีการล้มเหลวทางเศรษฐกิจการเงินนั้นจะก่อให้เกิดความวุ่นวายและความเสียหายในทางธุรกิจได้ ดังนั้นจึงมีการพัฒนากฎหมายให้มีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการที่จะจัดการกับสถานการณ์ของการมีหนี้สินล้นพ้นตัว คือ Insolvency Law โดยได้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จากตอนแรกที่มีความรุนแรงและไม่ยืดหยุ่นเปรียบเสมือนเป็นการลงโทษต่อลูกหนี้ มาเป็นแนวความคิดที่จะฟื้นฟูลูกหนี้ (Rehabilitation) แต่ก็ยังคงรักษาผลประโยชน์ของบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วยจึงได้มีการออกกฎหมายพิเศษที่บัญญัติรวบรวมในเรื่องของกฎเกณฑ์ความน่าเชื่อถือ ความมีหนี้สินล้นพ้นตัว กระบวนการในการจัดการรวมถึงการแก้ไขเยียวยาทั้งหลายด้วย โดยในปัจจุบันนั้นได้ใช้ Insolvency Act 1986

วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย หรือ Insolvency Law ของประเทศ
อังกฤษนั้นมี 3 ประการ คือ

- (1) เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้
มากที่สุด
- (2) เพื่อความเป็นธรรมระหว่างเจ้าหนี้ทั้งในแง่ของการได้รับชำระหนี้ และการ
ปฏิบัติ
- (3) เพื่อช่วยให้ลูกหนี้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่

โดยลักษณะสำคัญของการพัฒนากฎหมายล้มละลาย หรือ Insolvency Law นั้น
ก็คือ กระบวนการต่างๆ ทั้งหมดอยู่ในลักษณะการรวบรวมไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมทรัพย์สินของ
ลูกหนี้ หรือรวบรวมบรรดาสิทธิเรียกร้องที่บรรดาเจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้เข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นทรัพย์สิน
ของลูกหนี้นั้นจะถูกบริหารจัดการและมีการจัดการเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้โดยไม่คำนึง
ถึงลำดับเวลาที่ลูกหนี้ได้ครอบครองทรัพย์สินหรือลำดับเวลาที่มูลหนี้หรือสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น
โดย Insolvency Law นั้นได้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
และคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกันเองด้วย Insolvency Act นั้นมีวัตถุประสงค์ที่
จะให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับการชำระหนี้และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันโดยยึดถือแนวความคิด
“ความเท่าเทียมกันในบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย (Equality among Creditors)” หรือในบางครั้งจะ
แสดงอยู่ในหลักการของ “*Per est condicio creditorum*” ซึ่งในทางปฏิบัติได้ถูกแก้ไขปรับปรุง
โดยการแทรกแซงของตุลาการและในการบัญญัติกฎหมาย จึงได้มีการเพิ่มเติมระบบการจัด
ลำดับของสิทธิเรียกร้องของกลุ่มเจ้าหนี้บางกลุ่มอยู่ในสถานะบุริมสิทธิและสามารถได้รับการชำระ
หนี้เต็มหรือบางส่วนในจำนวนหนี้ของเขาก่อน แต่ก็ยังคำนึงถึงหลักความเท่าเทียมกันระหว่าง
บรรดาเจ้าหนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายหรือ Insolvency Law นั้นนอกเหนือจากเพื่อ
รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดและเพื่อเป็นธรรมระหว่างเจ้าหนี้แล้ว Insolvency Law
นั้นยังมีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งด้วย คือ ต้องการให้ลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นกลับไปสู่
สถานะเดิมของพวกเขาอีกครั้งหนึ่งเพื่อที่จะให้เขาได้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ (Fresh Start) โดยไม่มี
หนี้สินเดิมมาเป็นภาระอีก การเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่สุจริตเริ่มต้นใหม่โดยให้เขาสามารถเรียกร้อง
ขอให้ตนเองเป็นบุคคลล้มละลายหรือร้องขอฟื้นฟูเพื่อหลังจากที่เขาหลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้ม
ละลายหรือการฟื้นฟูสำเร็จแล้วเขาจะกลับไปสู่สถานะเดิมของเขา หรือแม้แต่ว่าเขาถูกร้องขอให้

ล้มละลายโดยไม่สมัครใจก็ตามถ้าเขาสุจริตและอยากกลับไปเริ่มต้นใหม่กฎหมายก็ให้โอกาสที่จะหลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายแล้วนั้นบรรดาหนี้สินเดิมที่มีอยู่ก็หมดไปด้วยเพื่อที่เขาจะเริ่มต้นใหม่โดยหลุดพ้นจากหนี้เดิม²³

ซึ่งกฎหมายล้มละลายนี้จะต้องเป็นการใช้กฎหมายล้มละลายในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวและบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายและจะต้องหาทางที่จะจัดการแบ่งทรัพย์สินอันมีไม่เพียงพอของลูกหนี้ให้กับบรรดาเจ้าหนี้ให้ได้มากที่สุด ดังนั้นกฎหมายล้มละลายจึงต้องมีวิธีการที่ทำให้มีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดเพื่อที่จะนำทรัพย์สินของลูกหนี้ที่รวบรวมได้นั้นนำมาแบ่งให้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้รับชำระหนี้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กฎหมายล้มละลายจึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาพิเศษต่างจากกฎหมายแพ่งทั่วไป เพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทุกคนไม่เฉพาะเจาะจงเฉพาะเจ้าหนี้รายใดรายหนึ่ง กฎหมายล้มละลายจึงเป็นทางออกที่ดีอีกทางหนึ่งสำหรับลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวและหมดหนทาง บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายและเป็นหนทางในการรวบรวมทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพด้วย

---

²³Ian F. Fletcher, The Law of Insolvency, (London : Sweet & Maxwell, 1990), P. 1-4.